

**ДУА “Германавіцкая сярэдняя школа
Шаркаўшчынскага раёна”
Віцебскай вобласці**

**Баявыя дзеянні
ў вёсцы Германавічы
Шаркаўшчынскага раёна Віцебскай
вобласці
ў ліпені 1944 года
(даследчая праца)**

**Выканалі
вучань 9 класа Рубніковіч Андрэй Уладзіміравіч
вучаніца 9 класа Свілёнак Анжэла Барысаўна
вучаніца 9 класа Шышко Вікторыя Уладзіміраўна**

Аграгарадок Германавічы

2014 год

ЗМЕСТ

Уступ.....	2
Асноўная частка	
Фарміраванне 1406 ЗАП.....	4
Вызваленне вёскі Германавічы ад нямецка-фашысцкіх акупантаў.....	6
Заклучэнне.....	10
Літаратура.....	11
Дадаткі.....	12

УСТУП

Актуальнасць тэмы

Шаркаўшчынскі раён вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў войскамі першага Прыбалтыйскага фронту ў ходзе аперацыі «Баграціён» (Полацкай наступальнай аперацыі 29 чэрвеня – 4 ліпеня 1944 года). У баявых дзеяннях непасрэдна ў нашай мясцовасці прымаў удзел 1406 зенітна-артылерыйскі полк які быў у складзе 166-й стралковай дывізіі (2-гі гвардзейскі корпус 6-й гвардзейскай арміі) [2, с. 287].

Наша школа знаходзіцца літаральна ў двух кроках ад таго месца, дзе 1 ліпеня 1944 года быў размешчаны камандны пункт 1406 зенітна-артылерыйскага палка, які ўдзельнічаў у вызваленні вёскі Германавічы ад нямецка-фашысцкіх акупантаў. Тут зенітчыкі здабылі сабе славу, калі, не шкадуючы жыццяў, грамілі ненавіснага ворага.

Памятаюць аб гэтым вялізныя ліпы, што растуць абал ракі, праз якую ўтрымлівалі пераправу воіны тым летнім спякотным днём. Яны – памятаюць, а мы?

Вялікая Айчынная вайна... Ва ўсіх нас яна асацыіруецца з болем, жахам і смерцю. Чатыры гады, 1418 дзён ішла па нашай зямлі самая крвапралітная вайна ў гісторыі чалавецтва. У ёй наш народ здзейсніў велічны подзвіг.

Вельмі мала сёння засталася ветэранаў. Большасць з іх пайшлі з жыцця, але памяць аб салдатах Вялікай Айчыннай вайны застаецца ў нашых сэрцах.

Гэта праца аб войнах 1406 зенітна-артылерыйскага палка, баявы шлях якіх пралёг праз нашу беларускую зямлю. У Германавіцкай сярэдняй школе, у якой мы вучымся, ужо 29 год працуе гісторыка-краязнаўчы музей, у якім захоўваецца шмат матэрыялаў па гісторыі палка. Гэта дакументы ваеннага перыяду, успаміны, асабістыя рэчы салдат і афіцэраў, сувеніры. Кожны экспанат – рэліквія.

У 80-90-х гадах адбыліся чатыры сустрэчы з ветэранамі палка, якія прыязджалі да нас у вёску з усіх куткоў былога Савецкага Саюза (Дадатак 1). Яны дакладна ўспомнілі і расказалі аб падзеях таго часу. На аснове ўспамінаў і архіўных дадзеных была складзена схема бою ў вёсцы Германавічы. У Германавіцкім дзяржаўным музеі культуры і быту захоўваецца 6 тамоў перапіскі паміж ветэранамі 1406 ЗАП і і чырвонымі следапытамі. Школьнаму гісторыка-краязнаўчаму музею ветэрананы пакінулі 4 тамы успамінаў аб ваенным часе і пасляваенным лёсе

Мэта даследавання: паказаць падзеі вызвалення вёскі Германавічы, мужнасць, гераізм, самаахвярнасць воінаў 1406 ЗАП, праяўленую падчас баявых дзеянняў, захаваць памяць аб вызваліцелях

Крыніцы інфармацыі:

- фотаздымкі і альбомы, перададзеныя ў фонд музея ветэранамі 1406 ЗАП і іх сваякамі;
- дакументы, якія экспануюцца ў пакоі баявой славы 1406 ЗАП;
- успаміны ветэранаў-зенітчыкаў і іх сваякоў;
- перыядычныя выданні, якія ўтрымліваюць артыкулы аб воінах 1406 ЗАП;
- мастацкая і навуковая літаратура аб Вялікай Айчыннай вайне;
- інтэрнэт-рэсурсы: сайт АБД “Мемарыял”

Методыка пошуку:

- аналіз успамінаў ветэранаў-зенітчыкаў, вывучэнне дакументальных сведчанняў, мастацкай літаратуры і публіцыстыкі аб Вялікай Айчыннай вайне;
- гутаркі з удзельнікамі сустрэч, з ветэранамі 1406 ЗАП

ФАРМІРАВАННЕ ПАЛКА

1406 зенітна-артылерыйскі полк пачаў фарміравацца ў пасёлку «ЗІС» у Маскве з красавіка 1943 года. Першыя клопаты прыняў на сябе энергічны, здольны начальнік штаба палка Джэрыеў Дзмітрый Георгіевіч. У далейшым фарміраванне палка ў складзе 39-й зенітна-артылерыйскай дывізіі прадаўжалася пад Масквой у горадзе Краснагорску, але і тут пункт для фарміравання не быў канчатковым. Фарміраванне палка было перанесена ў Ахуны, каля горада Пензы. У чэрвені сюды быў накіраваны намеснік камандзіра палка па палітычнай частцы капітан Кантаністы Грыгорый Герасімавіч.

У ліпені прыбыла вялікая група афіцэраў, сяржантаў і радавога складу, былі ўкамплектаваны падраздзяленні і штаб, арганізавана баявая падрыхтоўка. Увесь асабовы склад жыў лагерам у зямлянках. 6-7 жніўня 1943 года полк атрымаў усю матэрыяльную частку і боепрыпасы. Асабовы склад палка пачаў узмоцнена вывучаць атрыманую тэхніку. Займаліся па 10 гадзін у суткі. Апрача гэтага выконваліся розныя гаспадарчыя работы.

Кантынгент афіцэрскага саставу быў галоўным чынам з удзельнікаў Айчыннай вайны. Сяржанцкі і радывы склад у большасці сваёй – з маладога пакалення, якое не было на фронце, 1925 года нараджэння і невялікай групы ўдзельнікаў вайны. Зенітчыкаў сярод радавога складу не было. Нізкі ўзровень адукацыі, падрыхтоўкі характарызаваў асноўную масу радавых, што складала выключныя цяжкасці ў навучанні і выхаванні воінаў.

7 жніўня 1943 года прыбыў і ўступіў у камандаванне палком Іван Аляксандравіч Сазонаў (Дадатак 2). На нарадзе афіцэраў камандзірам палка была пастаўлена галоўная задача – устанаўленне моцнай воінскай дысцыпліны і арганізаванасці ва ўсіх падраздзяленнях палка, таму што без гэтага немагчыма паспяхова вырашаць задачы баявой падрыхтоўкі, фарміравання падраздзяленняў і палка ў цэлым.

З 10 жніўня 1943 года пачалася паспяхова баявая падрыхтоўка радавога, сяржанцкага і афіцэрскага складу ўсіх ступеняў, прыкметна былі падцягнуты дысцыпліна і арганізаванасць, якая ў сілу разнароднага па сваёй падрыхтоўцы і выхаванню патрабавала лепшага.

Большасць афіцэраў была ўпершыню на сваіх пасадах, не мела дастатковых ведаў і вопыту.

У пачатку фарміравання палка асноўны кіруючы касцяк афіцэраў на пасадах быў наступны: камандзір палка І.А.Сазонаў, намеснік камандзіра палка па палітчасці капітан Кантаністы, начальнік штаба палка Джэрыеў, памочнік начальніка штаба гвардзіі старшы лейтэнат М.І. Ключыко, памочнік камандзіра палка па матэрыяльна-тэхнічнаму забеспячэнню лейтэнант М.В.Рэвякін, начальнік артылерыйскага забеспячэння лейтэнант В.В.Гусеў, начальнік ВТЗ палка капітан Мамедаў, начальнік санітарнай службы ваенны ўрач 3-га рангу Гіравенка і іншыя.

Камандаванне 1406 зенітна-артылерыйскага палка:

Камандзір палка – Сазонаў Іван Аляксандравіч

Намеснік камандзіра палка – Арзуманаў Аркадзь Місропавіч
Парторг палка – Дзерабін Міхаіл Аляксеевіч
Камсорг палка – Маскавец Іван Міхайлавіч
Камсорг палка – Крэмез Міхаіл Васільевіч
Зампаліт палка – Кантаністы Грыгорый Герасімавіч
Начальнік штаба палка – Нізоўцаў Анатоль Іванавіч
Начальнік разведкі палка – Тозікаў Пётр Грыгор евіч
Камандзір першай батарэі – Ламачэўскі Пётр Васільевіч
Камандзір другой батарэі – Прохараў Сяргей Міхайлавіч
Камандзір трэцяй батарэі – Анціпаў Васіль Паўлавіч
Камандзір чацвёртай батарэі – Дварэцкі Цімафей Севасцьянавіч

Да кастрычніка 1943 года было завершана фарміраванне палка. Гарматныя разлікі прапушчаны праз вучэбную баявую стральбу. Камісія вучэбнага цэнтра вайсковай зенітнай артылерыі, якая правярала баявую падрыхтоўку палка ў сваім акце адзначыла добрую падрыхтоўку гарматных разлікаў і іншых спецыялістаў. У хуткім часе быў атрыманы вадзіцельскі састаў, які на 60% складаўся з маладога папаўнення і яшчэ не меў практыкі ваджэння. Былі атрыманыя новыя аўтамашыны іншаземных марак: 20 «Студэбекераў», 13 «Доджаў» і 1 «Віліс». Увесь вадзіцельскі склад гэтых машын не ведаў. Яшчэ горш, што большасць шафёраў была малога росту, нагамі не даставалі да педаляў, а вялізны руль машыны быў на ўзроўні ці вышэй галавы вадзіцеля. Прышлося тэрмінова вучыць вадзіцельскі састаў і рабіць некаторыя прыстасаванні ў кабіне. Такія вадзіцелі зрабілі некалькі аварый і паломак, тым самым стварылі нямала клопатаў, аднак яны вельмі добрасумленна выконвалі свой доўг, аддаючы ўсё, што маглі, а частка іх у далейшым сталі добрымі вадзіцелямі і вызначыліся ў сваёй працы, за што былі адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі.

Камандзір палка Сазонаў Іван Аляксандравіч успамінае: «13 кастрычніка 1943 года – гістарычны дзень! З пад’ёмам полк як патурбаваны мурашнік. Пасля сьнедання – урачыстае паstraенне. Палку ўручаецца баявы Чырвоны сцяг часці. Да 17.00 загрузілі аўтамашыны боепрыпасамі, тэхнікай. Усе атрымалі асабістую зброю. Полк у страі з распасцёртымі сцягамі. Тут жа калона аўтамашын з гарматамі. Гляджу на салдат, слухаю іх узнёслыя словы, перакананы: з такімі людзьмі мы дакацім свае гарматы і на руках, без машын.

Пасля некалькіх выступленняў, запланаваных Кантаністам, папрасілі слова яшчэ некалькі салдат і афіцэраў! У выказваннях рашучасць б’е ключом. Лічу сябе шчаслівым, што маю гонар весці такіх патрыётаў у бой. Справа за мной. Яны на мяне спадзяюцца, чакаюць прыклада адвагі, мужнасці, кемлівасці, умення гібка кіраваць палком у складаных баявых умовах» [4, с. 5]. Так пачынаўся баявы шлях палка, які прайшоў з баямі ўсю беларускую зямлю і ўдзельнічаў у вызваленні Прыбалтыкі (Дадатак 3).

Адзін з яскравых эпізодаў гісторыі 1406 ЗАП – бой з авіяцыйнай праціўніка ў вёсцы Германав

ВЫЗВАЛЕННЕ ВЁСКИ ГЕРМАНАВІЧЫ АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ АКУПАНТАЎ

Раніцай 1 ліпеня 1944 года камандзір 1406 ЗАП Сазонаў І.А. атрымаў ад камандуючага артылерыяй другога гвардзейскага стралковага корпуса баявы загад: «Як мага хутчэй і надзейна прыкрыць праход часцей стралковага корпуса праз мост мястэчка Германавічы ад уздзеяння авіяцый праціўніка». Дадаткова паведамлялася, што няма дадзеных аб тым, у чыіх руках знаходзіцца мост праз раку Дзісна, таму магчымыя былі сутыкненні з адыходзячым праціўнікам ці яго ар'ергардам.

Па трывозе полк зняўся з займаемых пазіцый у раёне Ціпічына-Спігальшчызна, абганяючы часці на маршу, накіраваўся да пераправы.

Камандзіры батарэй атрымалі ад камандзіра 1406 ЗАП загад: «Рухацца з максімальна магчымай хуткасцю, абганяючы ўсіх». Паставіўшы паслядоўна задачу кожнаму камандзіру батарэй і адправіўшы батарэй, Сазонаў І.А. выехаў наперад на асабістую разведку аб'екта і маршрута, пры гэтым абагнаў калоны батарэй. На падыходзе да мястэчка Германавічы ў камандзіра 166 гвардзейскай стралковай дывізіі даведаўся, што мост цэлы, але знаходзіцца пад кантролем адступаючага праціўніка.

На ўзмацненне перадавога атрада камандзір палка Сазонаў І.А. адразу выслаў другую батарэю і зенпультроту пад агульнай камандай капітана Ключко М. І. з задачай ва ўзаемадзеянні з перадавым атрадам заняць агнявыя пазіцыі непасрэдна каля маста на супрацьлеглым беразе...

У Германавічах камандзір батарэй капітан Прохараў пад прыкрыццём агню зенпультроты капітана Плевінскага разам з пехацінцамі хутка праскочыў з батарэяй праз мост і з калёс адкрыў агонь па ворагу. Такім чынам, фашысты, якія абаранялі мост, былі забіты дзёрзкімі, рашучымі дзеяннямі другой батарэй і байцамі перадавога атрада. Тут ва ўсім бляску праявілася мужнасць камандзіра і салдат батарэй.

Праціўнік пад націскам авангардаў 2-га гвардзейскага стралковага корпусу адышоў на паўночны бераг ракі Дзісна і сваімі ар'ергардамі імкнуўся замацавацца на фронце Шышкі-Падоршчыца-Атокі -Дзікева -Страліца-Баяры.

Перадавыя часці 2-га гвардзейскага стралковага корпуса, паспяхова выйшлі на паўночны бераг ракі Дзісна, завязалі баі з ар'ергардамі ворага.

Разведаўшы раён баявога парадку і самога аб'екта, камандзір палка прыйшоў да вываду: уверх і ўніз па цячэнні ракі Дзісна ад мястэчка Германавічы на адлегласці дзясятка кіламетраў няма ніякіх мастоў і броду. Мост, хаця і невялікі па памерах, з'яўляецца важным аб'ектам абароны і ў выніку гэтага безумоўна будзе падвергнута нападзенню авіяцый праціўніка, пры гэтым з невялікай вышыні. Улічваючы невялікую прапускную здольнасць маста і верагоднасць скаплення ў мястэчку войск і тэхнікі на

шашы, было вырашана размясціць баявы парадак, стварыўшы максімальна магчымую шчыльнасць агню над мастом.

Чатыры батарэі 1406 ЗАП, абагнаўшы 166-ю стралковую дывізію, прыдадзеныя часці і некалькі аўтакалон з ходу ў 1300 метраў занялі ўказаныя раёны агнявой пазіцыі (АП) і, не паспеўшы яшчэ вывесці з АП аўтамашыны, былі вымушаны адбіваць групы ў 4-6 штук самалётаў ФВ-190, якія спрабавалі атакаваць падыходзячыя калоны войск і знішчыць пераправу.

Дзейнічалі хутка: тэлефаністы цягнулі правады ў раёны агнявых пазіцый, штаб развярнуўся каля будынка школы, а камандны пункт абсталевалі каля дарогі. Улічваючы малы па памерах аб'ект абароны – мост, меркавалі, што бамбіць яго будуць толькі з пікіравання. Таму батарэі размясцілі на вельмі маленькіх інтэрвалах з тым, каб можна было весці агонь па любой цэлі, з любога накірунку адначасова ўсім палком.

У той дзень надвор'е было яснае, на небе – ніводнай хмаркі. Паўсюдна разлілася цішыня.

Прывялі палонных, якія былі захоплены пехацінцамі ў баі за мост. Палонныя паказалі, што мелі задачу стрымліваць рускіх да наступлення цемры, а затым узарваць мост і адысці ў мястэчка Шаркаўшчына. Тут было ціха, баі ішлі каля Шаркаўшчыны. У 12 гадзін уздоўж ракі праляцелі два Ме-109, скінулі на мост дзве бомбы, не трапілі ў цэль, паляцелі.

“Надвячоркам да штаба палка падкаціла кухня з пахам смачнай стравы. Салдаты і афіцэры размясціліся непадалёку ад машыны штаба палка, каб падсілкавацца. Сюды ж з двума машынамі боепрыпасаў пад'ехаў лейтэнант Гусеў і папрасіў камандзіра, каб той дазволіў яму спачатку паабедаць, а потым даставіць боепрыпасы ў батарэі. Іншай каманды здавалася і быць не магло, бо тры дні салдаты і афіцэры не мелі гарачага харчавання. Камандзір загадаў: “На абед 10 хвілін”. Потым ён зразумеў, што гэта была памылка.

... Артзабеспячэнцы хутка скінулі некалькі скрынь з боепрыпасаў на зямлю, каб выкарыстаць іх замест сталоў.

У 20 гадзін 30 хвілін назіральнік неймаверным крыкам апавясціў: “Паветра!”. Усе ўскочылі і пахавалі лыжкі за галюнішчы. “Па месцах!”, - гучыць каманда камандзіраў усіх ступеняў. Гэта ідзе дубліраванне загада камандзіра палка.

У паветранай прасторы плыве грамада чорных кропак і, здаецца, ім няма канца. Сазонаў хватае тэлефон і загадвае: “Усім! Наводзіць у галаўны самалёт! Агонь па маёй камандзе!” [3, с. 33].

Батарэі былі гатовы і чакалі загаду на адкрыццё агню. Самалёты выстрайваюцца па тры ў кільватарную калону і пачынаюць ланцужком заходзіць для бомбамятання на мост. Сорак ствалоў трымаюць пад прыцэлам вядучы самалёт, і ў момант найбольш спрыяльны Сазонаў загадаў: «Агонь! Мора агню!» Вядучы самалёт, які не паспеў увайсці ў пікіраванне, ад прамых пападанняў узарваўся разам з бомбамі. Два другіх самалёты, якія ляцелі блізка каля вядучага, атрымаўшы пашкодванні, перавярнуліся і

ўзарваліся. Перад самалётамі стала суцэльная завеса агню. Пераправа па-ранейшаму заставалася непашкоджанай (Дадатак 4).

З вышцём сірэн атакуюць мост наступныя тройкі самалётаў. Батарэй вядуць агонь самастойна. Атрымаўшы старты, астатнія тройкі “Юнкерсаў” ужо на мост не пікіравалі, а скідвалі бомбы абы-як, не пападаючы ў цэль. Дзве-тры серыі бомбаў разарваліся ў раёне штаба палка. Ад прамога пападання разляцеўся штабны аўтамабіль. Капітан Ключко Макар і радавы Авакумаў забітыя. Рэшткі штабнага аўтамабіля і скрыні з боепрыпасамі гараць яркім полымем.

“А ў паветры адзін за адным развальваліся “Юнкерсы”, падаючы з дымным следам. Батарэй не зніжаюць тэмпы агню. Умовы стральбы для батарэй добрыя: цэлі ў зоне агню, вышыня не менш за 2000 метраў, выдатая бачнасць, агнявыя пазіцыі не схільныя ўдару самалётаў, мэта якіх – мост разбіць.

Тут, на палянцы, у раёне падпаленай штабной машыны сталі разрывацца ад агню буйнакаліберныя патроны “ДДК”, гараць і скрыні са снарадамі. Усе, хто апынуўся паблізу, кінуліся тушыць і расцягваць скрыні з боепрыпасамі. Шафёры выводзілі ў бяспечнае месца ўцалелыя аўтамашыны са снарадамі.

Камсамольцы Мікалай Варанцоў, Іван Гузьеў, повар Аўбекіраў Усман, парторг палка Міхаіл Дзерабін, а таксама Арзуманаў, Юнусаў шукалі сцяг палка. Нарэшце выцягнулі з-пад гарэўшых абломкаў аўтамашыны святыню палка. Чарговыя выбухі бомбаў. Забіты старэйшы Лейтэнант Дзерабін Міхаіл Аляксеевіч, радавыя Шырокаў А.Ф., Земскіх М.І.

Свішчуць асколкі. Усё новыя і новыя ахвяры: Букоцін, Неўнылаў.

Паранена дзесяць воінаў. Сярод іх камандзір узвода Камінскі А.Ф., ваенфельчар лейтэнант медыцынскай службы Кашын М.С., радавыя Саладко Л.М., камсорг палка лейтэнант Крэмез Мікалай Васільевіч і старшы лейтэнант Субоцін Юрый Мікалаевіч ...Кідаюцца ад аднаго параненага да другога фельчар і санітарныя інструктары.” [1, с. 34].

Цішыня наступіла неяк нечакана, раптоўна, як і пякельны грукат у пачатку боя. Маёр Арзуманаў прынёс выратаваны сцяг палка. Камандзір палка на сёмым небе! На радасцях ён даў каманду: тэрмінова прадставіць маёра Арзуманава да ўзнагароды.

У час бою згарэла штабная машына “Студэбекер”, але частка штабной дакументацыі выратавана. Штамп палка выбухной хваляй быў далёка адкінуты і знойдзены пісарамі. Асколкамі пашкоджаны два “Доджы” і яшчэ тры “Студэбекеры”, выйшлі са строю тры кулямёты.

Пашкоджаная тэхніка і зброя пасля была адрамантавана сіламі палкавых майстраў.

У баі пры прыкрыцці маста зрасходавана 1006 снарадаў, 1300 патронаў ДШК. Полк збіў 6 самалётаў праціўніка.

Мост адстаялі. Войскі 2-га стралковага корпусу фарсіраваным маршам ішлі праз мост, выказваючы зеніткам удзячнасць.

Камандуючы артылерыяй корпусу даслаў адкрытым тэкстам падзяку.

Падчас бою ў палон былі захоплены тры лётчыкі. На пытанні перакладчыка, радавога Дворкіна з зенітна-кулямётнай роты, нямецкія лётчыкі не адказвалі, а дэманстратыўна адварнуліся. Падышоў магутны повар Аўбекіраў Усман. Яго погляд “развязаў” языкі немцаў, і яны паведамілі: “Наша авіягрупа ў складзе 27 самалётаў мела задачу разграміць танкавую калону глыбока ў тыле. Камандзір групы, цяпер ужо пакойны, убачыў калону пехацінцаў, якая рухалася па мосце і вырашыў знішчыць яе і мост таксама”. А другі лётчык заявіў: “Вайну ведаю трэці год, а пад такі шчыльны агонь трапляю ўпершыню”.

Ноччу варожыя самалеты бамбілі баявы парадак палка бомбамі тыпу “лягушка”, а таксама скідвалі асвятляльныя і запальныя бомбы

2 ліпеня ў 5 гадзін 15 хвілін дня полк адбіў новы налёт 18 “Ю-87” і 4 “ФВ-190”, якія бамбілі мост з гарызантальнага палёту з вышыні 3000 метраў. Група варожых самалётаў была сустрэта магутным, сканцэнтраваным агнём зенітных батарэй.

У 14 гадзін 15 хвілін гэтага ж дня немцы ажыццявілі дэманстратыўны палёт і скінулі некалькі бомб за паўночнай мяжой зоны агню батарэй, спрабуючы заўважыць агнявыя пазіцыі палка.

Добрая зладжанасць гарматных нумараў і батарэй у цэлым, высокі маральны дух усяго асабістага саставу – усё гэта прадэманстравала высокую баявую сталасць палка. Пераправа засталася некранутай. Зенітчыкі выканалі сваю задачу.

Але ў палку смутак, не да захапленняў. Адпраўлены пахаванкі ў сем’і загінуўшых салдат і афіцэраў (Дадатак 5).

На досвітку 3 ліпеня 1944 года ў цэнтры вёскі Германавічы былі пахаваныя загінуўшыя, а 1406 ЗАП рушыў далей, у Шаркаўшчыну.

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Час... Не супыняючыся ні на імгненне, ён бяжыць, знікае бяследна, пераўтвараючы маладых і моцных у сівых, шмат пабачыўшых людзей. Толькі наша памяць непадуладная часу. 9 мая 2015 года ў 70-ы раз прагрыміць салют Перамогі. А ў памяці народнай жывуць бязмерныя выпрабаванні ваенных гадоў і бяспрыкладная мужнасць народа.

Рашэннем райвыканкама ўвекавечана памяць аб вызваліцелях вёскі Германавічы. Прозвішчамі мужных зенітчыкаў М.І. Ключко, С.М. Прохарава і М.А. Дзерабіна названы вуліцы ў Германавічах (Дадатак 6).

Міністр абароны СССР, па хадатайніцтву ветэранаў палка, выдзеліў 37-міліметровую зенітку, якая ўстаноўлена ў 1989 годзе у скверы-мемарыяле каля Германавіцкай сярэдняй школы на пастаменце з надпісам «У гонар воінаў 1406 зенітнага палка, гвардыі маёра Сазонава Івана Аляксандравіча» (Дадатак 7).

Баявы шлях 1406 ЗАП – гэта невялікая частка гісторыі магутнай, несакрушальнай Чырвонай Арміі, якая процістаяла фашысцкай навале ў гады Вялікай Айчыннай вайны, а бой з авіяцыяй праціўніка ў вёсцы Германавічы – маленькі эпізод.

Зыход вайны вырашалі, канечне ж, буйныя бітвы, важнейшыя палітычныя рашэнні і воля кіраўнікоў антыгітлераўскай кааліцыі. Аднак гэтыя падзеі былі прадвызначаны баямі мясцовага значэння, роля якіх была вельмі значная. З такіх крупінак складвалася Вялікая Перамога.

Большасць з зенітчыкаў, якія вызвалялі нашу мясцовасць ад нямецка-фашысцкіх акупантаў, ужо пайшлі з жыцця, але памяць аб іх жыве ва ўспамінах вяскоўцаў, якія з імі сустракаліся, аповед аб іх гучыць падчас экскурсій ў музеі, на ўроках і мерапрыемствах.

Памяць пра вайну – асноўны сэнс дадзенай працы. Чым далей у мінулае адыходзіць Вялікая Айчынная вайна, тым больш значным становіцца подзвіг народа, які адстаяў свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы, разграміў ворага, унёс рашаючы ўклад у пазбаўленне чалавецтва ад пагрозы фашысцкага зняволення. Тысячамі нябачных, жывых і трывалых нітак мінулае звязана з сённяшнім і заўтрашнім днём.

Нам, маладому пакаленню, нават уявіць вайну па-сапраўднаму вельмі цяжка. Наш абавязак – памятаць аб тых, хто выратаваў Радзіму ад ворага. Памяць аб вайне будзе пераходзіць ад бацькоў да сыноў, ад сыноў да ўнукаў. Інакш нельга.

Услухаемся ў бясхітрасныя ўспаміны ветэранаў, у думках разам з імі пройдзем шляхамі ваенных ліхалеццяў, усвядомім велічнасць іх лёсу, каб памятаць ...

Наш святы абавязак – увекавечыць імя кожнага, хто змагаўся на вайне.

ЛІТАРАТУРА

Выкарыстаныя матэрыялы гісторыка-краязнаўчага музея

1. Сазонаў І.А. Бой вядуць зенітчыкі. Экспазіцыя пакоя баявой славы 1406 ЗАП, раздзел «Камандзір 1406 ЗАП»
2. Памяць: гіст.-дакум. хроніка Шаркаўшчынскага раёна. – Мн.: БЕЛТА, 2004. – 512 с.: іл
3. Вастранкоў П.Ц. Гісторыя 1406 зенітна-артылерыйскага палка. Экспазіцыя пакоя баявой славы 1406 ЗАП, раздзел «Успаміны ветэранаў».
4. Маскавец І.М. Успаміны ветэранаў 1406 ЗАП. Экспазіцыя пакоя баявой славы 1406 ЗАП, раздзел «Успаміны ветэранаў»

Выкарыстаныя альбомы:

Ветэраны 1406 ЗАП
Камбат Прохараў С.М.
Клюйко Макар Іванавіч

Выкарыстаныя артыкулы газет:

Дакументы абвінавачваюць //Кліч Радзімы. – 1989 – 1 ліпеня
Кожан К.А. Баявы шлях палка//Кліч Радзімы. – 2004 – 2 ліпеня
Пятровіч І.П. І памятае вызвалены свет//Кліч Радзімы. – 1989 – 6 ліпеня
Светлы дзень зямлі роднай //Кліч Радзімы. – 1984 – 3 ліпеня
Так прыйшо вызваленне //Кліч Радзімы. – 1993 – 3 ліпеня

ДАДАТКІ

Дадатак 1

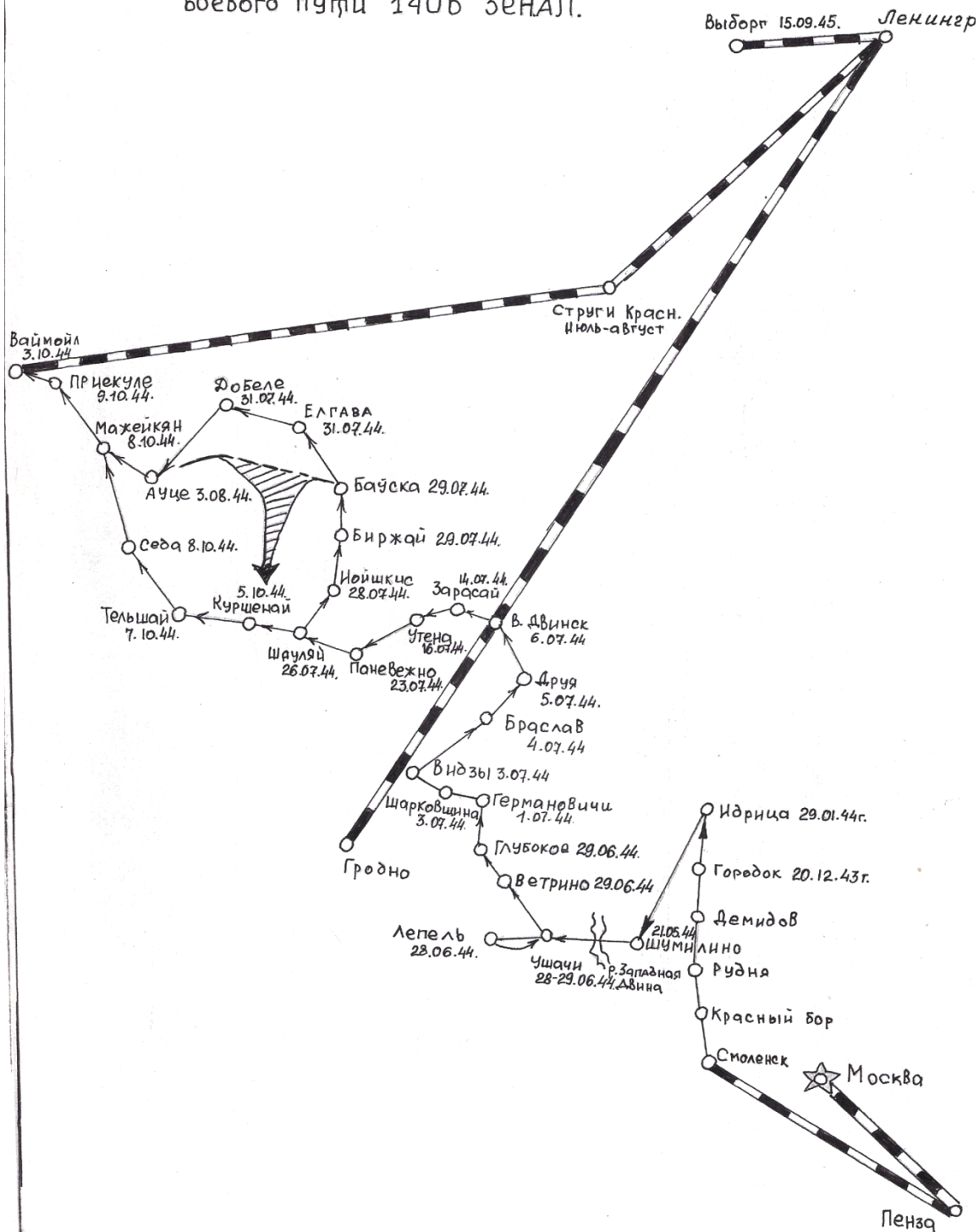

Ідуць ветэраны 1406 ЗАП па вуліцах вёскі Германавічы
(1986 год)

Дадатак 2

Схема
боевого пути 1406 ЗЕНАЛ.

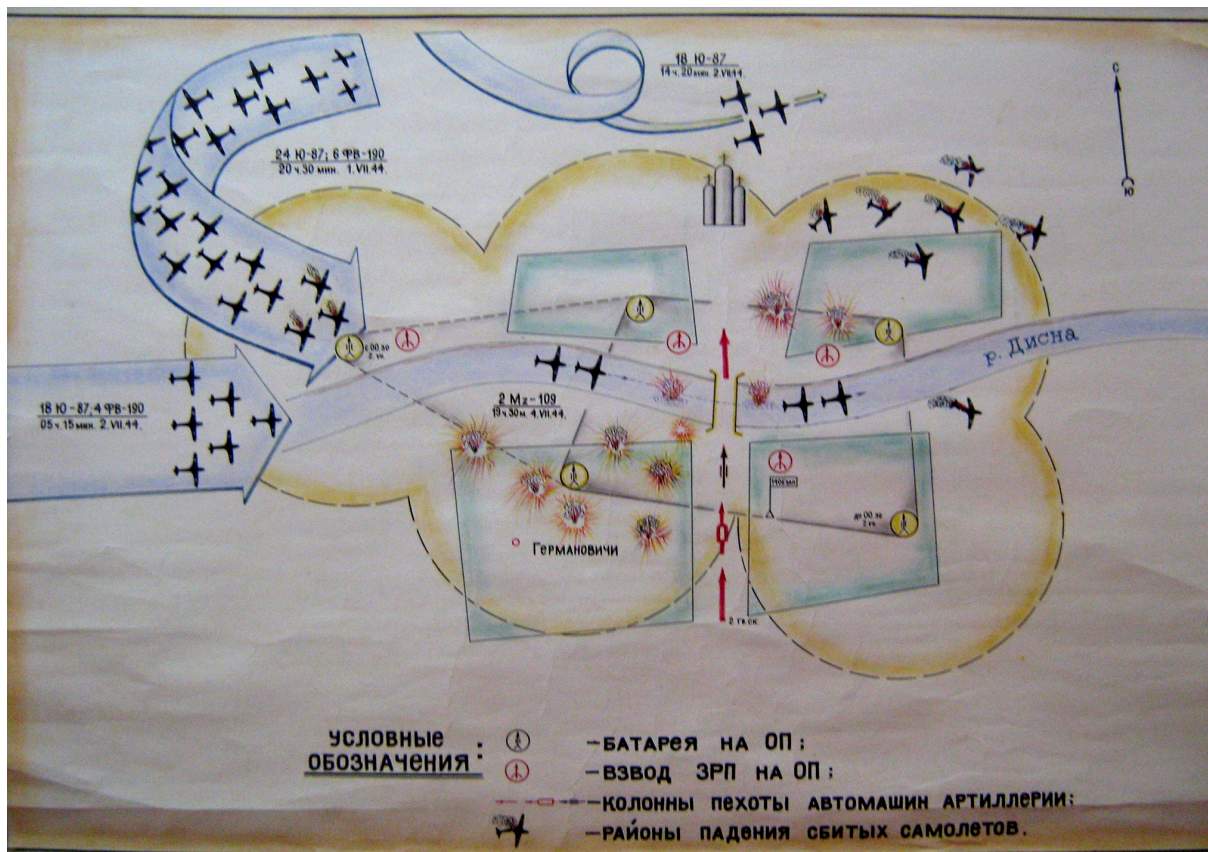
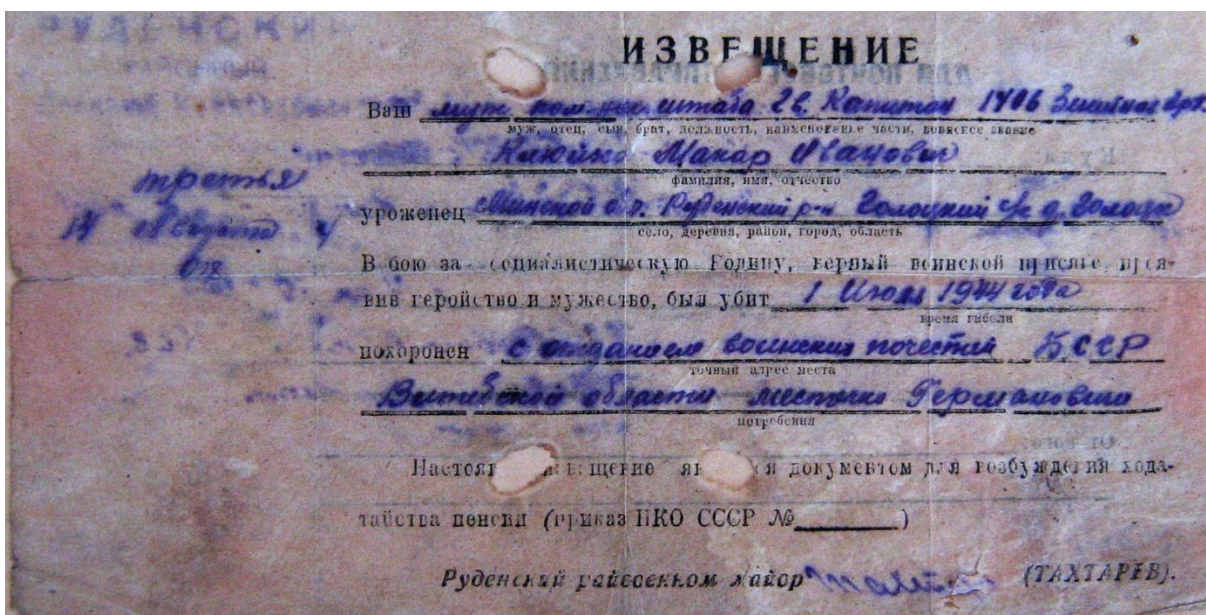
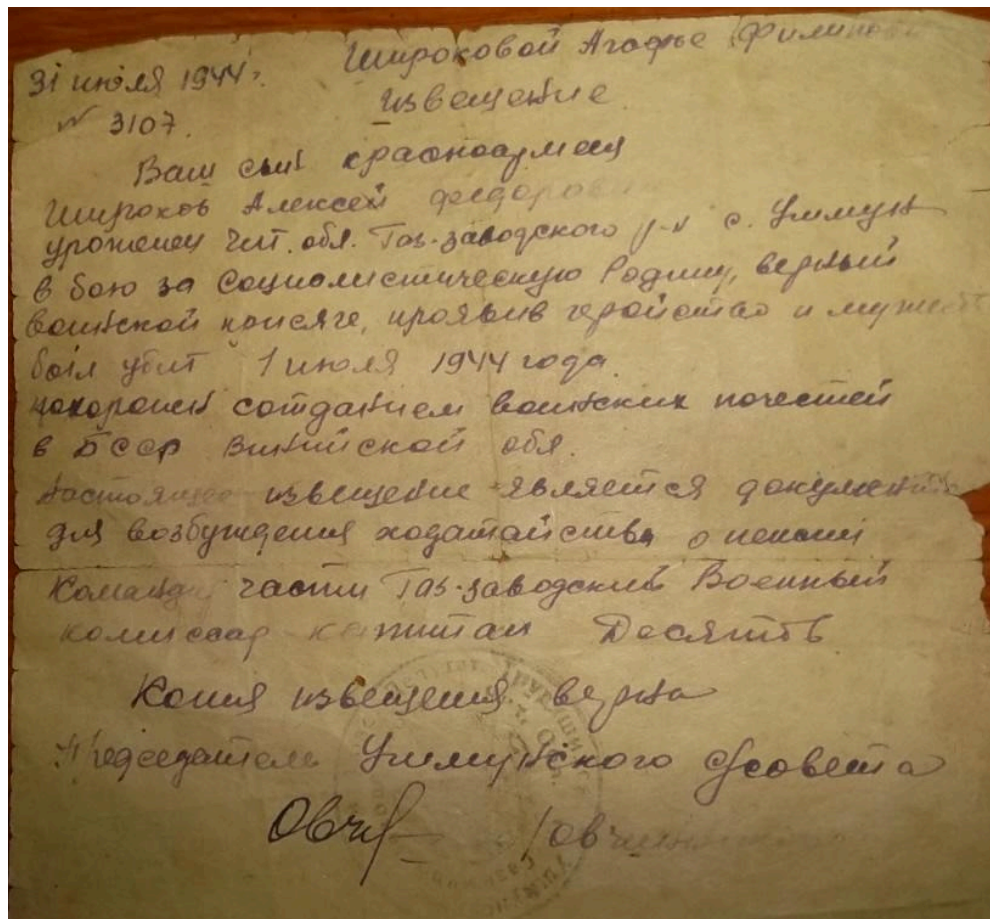

Схема бою 1406 ЗАП з авіяцыйя праціўніка па прыкрыццю войск і пераправы праз р. Дзісна ў в. Германавічы 1 ліпеня 1944 года

Паведамленне аб гібелі гвардыі капітана 1406 ЗАП
 Ключіко Макара Іванавіча

Паведамленне аб гібелі гарматнага нумара 4-й батарэі 1406 ЗАП
Шырокава Аляксея Фёдаравіча

Дадатак 6

Дзерабін Міхаіл Алексеевіч

Прохараў Сяргей Міхайлавіч

Клюйко Макар Іванавіч

Дадатак 7

Адкрыццё помніка ў гонар воінаў 1406 ЗАП у вёсцы Германавічы
1 ліпеня 1989 года

